

שיר החונקים

"שיר החונקים עניים באגרופים" הוא אחד מסידרת שירים שמירסם ע. הלל בתקופת מלחמת-השיחור והזמן שלאחריה, ביניהם, "דבר החיילים האפורים", "מקודת חיים", מלבד "שיר החונקים" שראה אור ב"בשער" ב-5.1.1950, ראו שיריו האחרים ב"ארץ הצהריים" לאחרונה מתגבשת הדיעה, כי ע. הלל הוא מהבודדים הנמנים עם משוררי האמת של תש"ח, ושירו זה מעיד על כך.

אין מלחמה בְּיִשְׂרָאֵל.

אך קברים יש אֵלֵים המְלַבְּיִים צל אֶרֶץ הַשְּׂקֵטָה.

כי בחורים אֵלֵים נִקְלוּ בַּמִּלְחָמָה.

וקרחים אֲדָמִים וְלִבָּיִם וְצוֹקִים צְצִים וְנוֹבְטִים מְלִבּוֹת הַבְּחוּרִים הַמְתִּים

וּמְצַר גּוֹמֵקִים הַמֵּם.

כי נוֹרָאָה-לֵסֵם הִיא שְׂקֵטָה הַסִּיִּים.

אין מלחמה צל אֶרֶץ הַשְּׂקֵטָה.

וְכָרָק קוֹצֵים הַסּוֹסְרִים הַהוֹלִים לְקַצֹּר אֶת שְׂרָטֵי הַפֶּתַח

הַדְּמִים וְהַלִּבָּיִם וְהַצּוֹקִים.

וְלִמְקָרִים שְׂוִיק־הַפֶּקֶר.

ואִמְהוּחַ יֵשׁ הַרְבֵּה הַקּוֹנֹת וּבּוֹכוֹת. וּמוֹסִיפּוֹת וְקוֹנֹת וְאוֹמְרוֹת זוֹ עַל זוֹ:

הִנֵּה מוֹרֵם בֵּם הַקְּנִיִּים!

יש. —

יש נִישׁ חוֹשׁ מְסַקְרֵי לְשׁוֹם

וְהַסּוֹסְרִים הַזְּרִיזִים עוֹשִׂים הוֹן.

נֶאֱלַל זּוֹנוֹתֵיהֶם שׁוֹמְקִים לְאִמְרָה:

הַקְּלִים. אֵין מוֹרֵם הַדָּם — כִּי נִרְקְבוּ

וְקָמוּ כֵּל וְכָל הַמְּצַמִּים — גַּם הוּא לָנוּ סְחוּרָה."

אין מלחמה צל אֶרֶץ הַשְּׂקֵטָה.

אך רוֹם יֵשׁ מְהַלְקָת —

רוֹם רָעָה צל יִשְׂרָאֵל.

וְאִישׁ לֹא נִזְעַק מִצֵּם לְקְרוֹא תִּקְסָה נְגַד הַזְּנוּת הַסּוֹסְרָת.

וְהַסּוֹסְרִים הַשְּׂקִיחִים אֲשֶׁר לֹא נִלְחָמוּ נוֹשָׂאִים אֶקְרוֹת עַל זּוֹנוֹתֵיהֶם:

כֵּל אֵלֶּה הַסְּנִילִים הַמְּהַנְּפָחִים שְׂוִי מִלְחָמָה

אֶסֶר הַבִּינָה וְאֶסֶר הַקְּבוֹד הַמְּהַהֲלִילִי.

וְשׁוֹרְזִים שְׂהָם מוֹכְרִים אֶקְרוֹתֵיהֶם — מִלָּה קֶסֶף. מִלָּה קֶסֶף.

וְהַקֶּסֶף מְשַׁלְּמִים אֶתְנוּן נְאוּסִיָּהם

וְיֵשׁ מִן הַזְּנוּת שְׂאֶחֱיָהוּ נִקְסָה. וְהֵן לּוֹקְחוֹת וּבּוֹכוֹת.

אֶכָּל וְנִלְצִים מִן הַזְּנוּת־הַמְּקוֹרֹת-בְּשֶׁרֶן — אֵלֶּה הַקּוֹנִים-הַנּוֹשָׂאִים.

הַסּוֹסְרִים בְּבֶשֶׂר אָנוּשׁ. וְשִׁמְחִים בּוֹ צַד בּוֹצֵטִים בּוֹ גְּסוּלִיקָתָם.

אין מלחמה צל אֶרֶץ הַשְּׂקֵטָה.

אך יש תִּקְסָת פְּנִים וְצְבוּעִים לְקְרוֹף כְּבִשְׂת־הַרֶשׁ וְיוֹנֵת-יָתוּם.

וְיֵשׁ נִחְלִי צְרָעוֹת-הַמְּקַחָה. לְעָקוֹץ וְלַהֲרִיעַל

וְיֵשׁ נִקְלּוֹת לְבָלְרִירוֹם. וּמְבָרִיחֵי הַשֶּׁשִׁשׁ הַקָּלָה.

וְתַקְרוֹת מְסִיצי הַשְּׂקִינִיקוֹלוֹר.

וְיֵשׁ מְצַד־תִּקְסָה. וְכִכָּר צִילִינְדָרִים וְחִיכִים וְדִלּוֹמִסִּים

וְסוֹסִס־מְשַׁרָּה. וְשָׂרִים וְרַמִּי קֶרֶת וְסִילִי מְשַׁשְׁחוֹת.

וְשִׁקְטָה יֵשׁ צל הַאֶרֶץ הַשְּׂאֲנָה.

וְאִישׁ לֹא נִזְעַק מִצֵּם לְקְרוֹא תִּקְסָה צל הַשְּׂקֵטָה הַזֶּה הַנִּקְלָץ.

נִהְיָ יֵשׁ עוֹלָה בְּיִשְׂרָאֵל: וְכִכָּר מְרָקִים בְּסוּיָה.

וְדַמְעַת גְּזוּלִים וְאֶזְרוּרִים וְחֻגְקֵי צְנִיִּים בְּאֶגְרוֹסִים

הוּ. שְׂמִיקָתָה נוֹשָׂא־שִׁיפֵם.

הַס.

אל אֱלֹהִים!

אֵלֶּה נִהְרָגוּ הַקְּלִים בַּמִּלְחָמָה —

עַל מֵה צֶעַק הַדָּם!

חמה — עד עתה — העלתה לנו יצירות גדולות-לתיפארת ויוצרים גאוניים, אך גם בלעדי זאת, עובדה היא שקיימת היתה סיפורה, ולא אותה קיימת בתוך כתיבתו של אגודה פלנטית לענייני ספרות "שמוציאים אנשים אל הרחוב הרי" הם מפתחורים מעוצמת השמש... לפתע פתאום נתכרה לפסורים הצעירים ששזב אין הם הישיבים כלל ועיקר, שזשזב אין איש נתן דעתו עליהם. בתוך המלחמה הגדולה היו הדברים הבודדים שארזו מן פיותיהם בכל יום-יומנוסיה נבלעים ואובי רים ככתיקול זו בסערה. דמו הסופרים לכעל שונח אשה צעירה והיא הגם שר בוכה כלילות ראשוניים, מתחמת הישי מהר ואינה נותנת עליו דעתה כלל ועיקר. סופה שהיא בוד לו וסופו הוא שבא ומתהנן, אלא היא עושה אותו לצחוק, ואפילו תרה אחר מאהבים אחרים.

וכולם חייב אני לבוא ולהעיד עלי את הבריות? כלום חייב אני לשכנע את הקוראים ואת הכותבים כאחד עד כמה כיום לה לסיפורה כיום, מתייחסים אליה כאל מעשה-משוכה של נער?

ג. סיפורה תש"ח האחרת

ערכם האפסי כיום של "מקצועני הסיפורה של תש"ח", בולט עשרת מונים, כא שר יצירותיהם נמדדות ליד יצירות אחרות העוסקות ב"דור האבוד של תש"ח". יצירות שלא חוברו בלהט קרבות ביטאוני הסיפורה במהלך מלחמת-השיחור, אלא ב"15 השנים הראשונות שחלפו מאז תמה לה המלחמה. עלייתם של סופריהאמת מדור תש"ח, כפינחס שדה בהחיים כמשל המציג באר רח כן את ליבטי ההתבגרות של האמן בסוף שנות ה-40, וראשית שנות ה-50, תוך הצגה מזווית לא בומבאסטית, או מניפסטית, את מלחמת-השיחור. שירתו של יהודה עמיחי העוסקת בצד האנושי של מלחמה זו, תוך בחינתה מהבחינה האינדיווידואלית, דרך מיכלול שירתו, שר מלחמת תש"ח היא המוטיב החוזר-נושד נה בה. מלחמה המעוררת במשורר את כל מיכלול השאלות הקיומיות.

סופר נוסף, העוסק במשמעויות של מלחמת-השיחור, כבר קרוב לשלושים שנה, הוא עמוס קינן, הבוחן ושב ובוחן אותה מבעד לספריו ולמחזותיו, ללא-הרף. עיסוקו מתמקד לרוב בבחינת ה"חלום" של הלוחמים, חלום המדינה שלמענה הקי ריבו את עצמם, והחלום מול המציאות. באחד משיאי יצירתו, במחזה חברים מספרים על ישו שם הוא מוקיע על הצלב את כל בני-דרור, תוך שהוא עורך עם הצלוב שלו את חשבון-הנפש של הדור. בספריו בתחנה ושואה 2 מנהל קינן מעין דוישיה עם עצמו, ואינו חדל מהגיסיונות לפרש ולפענח לעצמו את המשמעויות של מלחמת תש"ח ואובדנן עבורו.

סופרים נוספים, בני דור תש"ח, שצמיר חתם וסיפורותיה החלה שנים אחדות אחרי הידום תותחי הסיפורה של אותה המיל-חמה הינם יצחק אורפז, בספריו המוקדמים, הסופרת עמליה כהנא-כרמון, שעור סקת לעיתים במיבנים הלשוניים של בני-דרור, ועוד סופרים מעטים, שהשיבו את הצד האנושי והלא-מניפסטי של מיל-חמת תש"ח אל מפת-הסיפורה, ללא סיוע הפוליטרוקים של אותה מלחמה.

אך כאשר מעמידים מול היצירות הדי בוסריות, השדופות, התלקקות והמתיימרות של מיקצועני סיפורה תש"ח, כנתן שחם, משה שמיר, אהרון מגד, חנוך בר-טוב, יגאל מוסינזון ואחרים, את יצירות האמת של תש"ח, ניתן ללמוד על אחד האבסורדים התרבותיים שאינו קיים בשום תרבות אחרת. כוונתי לדימוי-הכחוש, שר בעדו ניתן להבין את הבילעדיות של כל אלה כמייצגי תש"ח, מול יצירות של פינחס שדה, עמוס קינן, אורפז, עמליה כהנא-כרמון ומידד שיף, יצירות סיפורה תש"ח-מעטם נראות כיצירות-בוסריות, משוללות ערך כלשהו, שנכתבו על-ידי סופרים שמעודם לא הצליחו לעבור את מחסום-היצירה הכנה והישרה לשמה, והם מדשדשים זה כשלושים שנה במיאפסטיים, פרי פליטתם, ומוכרים לציבור את האשר לייח שהם שוחים בים הסיפורה והתרבות כדגיבמים.

יה זה ראינו עצמנו זכאים, לא לפרט זה או אחר, אלא פשוט, זכאים לכל. בתי-הספר שלנו, בדרך-כלל העמיקו בנו תהייה זו. מירינו ניסו לעודד את רוחנו ו"להרפס" את הברינו משרא יצאו מכלל גימוגים. הורינו קעו קל פניהם חוץ-הנאה-יוצאיו, אפילו שהיו פניהם כאלה, בדרך הטבע, שראו את כל ה"התפתחות" הזאת בעיניים מושפלות מפוישה. העיתוי נות קפצה על כל הריקה שחרקנו... אינו יודע אם אדמנם ראו הורינו את העתיד בכמהרות, כדי כך שעטוים היו לחזות במלחמה באופק, אם אכן חזו זאת — הנחה שקשה לקבלה — היו שידעו את אשר הם עושים, כמוליך-הצד הכולנו חיוילוב. חיוילים — כמחנך הצר ביותר של המולדה... בלא להתייר לכל עניין "מפל" ה"בדד" להיפנס אל מכתחיויני. כמובן כללי, כאמור, לא חונקנו מעולם להיות בעלי כוח-שיפוט. מה שאמר המי-שדרר "וכך, מתוך הגות, נהיה לפחד" נים", לא הל עלינו. כי הגות לא היתה בנו. אם ערכנו ויכוחים, התנכאנו כפינזון ובתוכן עיתון-הבוקר של תנועתנו; טע-נתינו היו הפענות שנישאו כאחרונה מפיו של אחד המנהיגים; דבריו ומישי-פטיו של המהררר הפכו ניכסי-צאן-ברזל של לישוננו...

את מאמרו מסיים ניסים אלוני בשא-לות ותהיות יסודיות, והוא כותב: אנחנו חורנו לבתינו, ודברים שהשם חיים נורי כפי גיבוריו, "הן נקום והגחנו שנית כמו אז, ושכנו שנית לתחיה, נדה אימים וגדולים ואצים לעורה, כי הכל בקירכנו עוד חי וצדף בעורקים ולוחמי דברים אלה לא נשתתרו אלא, לפחות לדידי, כבי-חינת תוחלת.

עייפנו. וכדרכם של עייפים, היטמנו בערימת נישנות של סיסמאות ובררנו לנו אחת. כינינו עצמנו "דור המורכרי", אפילו היו אלה האבות שהרביקו בנו ובעצמם תואר זה, הרי אנו בשתיקתנו, ויותר מכך, באישור הסיסמה הלכה-למענה, שה, כאילו נשלנו שלט זה והרמונו אתנו כיד עצלה ומיואשת מעל לראשינו! וכבר פתרנו את כל בעיותינו...

במאמר קודם באותה סידרה על הדור והתרבות שאחרי המלחמה, מביא ניסים אלוני תמונה מוגדת יותר של ערכי אותה סיפורה: והנוער — הפלא ופלא!

ניסים אלוני
"קיימת היתה סיפורה..."

— קרא את דיבוריהם, קנה את סיפריהם, כא להאזין למוציא-פיותיהם. אך לשעט-מתאום, כטרם נתייצב הכיבוש הכואב, כטרם ניתנה שהות לשקול ולהרהר-ולי-ההל ביצירה של ממני, כאותה מהירות ופתאומיות שבה רכבו, ערקו... סבור אני שרובנו רהוקים אנו מלחשוב שהמיל-

Advertisement for 'ספריכתב' (Sfrikatav) featuring a large graphic of a typewriter and various text elements including 'בגניבת רובה ותחמושת' and 'איש משמר המדינה'.